

MMFS 08.10

Birinci Baskı
Aralık 2018

Teknik Olmayan Keşif

Türkiye Cumhuriyeti Milli Mayın Faaliyet Otoritesi

Millî Savunma Bakanlığı

Millî Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı

Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü Yerleşkesi

Döğol Caddesi No:4 Anadolu Meydanı (Tandoğan)

06330 Yenimahalle / Ankara/TÜRKİYE

E-posta: mafam@msb.gov.tr

Tel: 0 (312) 4025430-31-32-33

Faks: 0 (312) 2131826

(Web: <http://mafam.msb.gov.tr>)

Uyarı

Bu doküman, kapak sayfasında belirtilen tarihten itibaren yürürlüktedir. Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) sürekli gözden geçirme ve revizyona tabi olduğundan, kullanıcılar dokümanın durumunu doğrulamak için, MAFAM İnternet sitesine (<http://mafam.msb.gov.tr>) başvurmalıdır.

Telif Hakkı

Bu doküman, bir Milli Mayın Faaliyet Standardıdır (MMFS) ve telif hakları MAFAM'a aittir. Bu doküman veya bir kısmı, MAFAM'ın önceden yazılı izni olmaksızın, hiçbir biçimde veya vasıta ile ve başka amaçlarla kopyalanamaz, saklanamaz veya iletilemez.

Bu doküman satılamaz.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Mayın Faaliyet Otoritesi

Millî Savunma Bakanlığı
Millî Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı
Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü Yerleşkesi
Döğol Caddesi No:4 Anadolu Meydanı (Tandoğan)
06330 Yenimahalle / ANKARA

E-posta: mafam@msb.gov.tr
Tel: 0 (312) 4025430-31-32-33
Faks: 0 (312) 2131826
(Web: <http://mafam.msb.gov.tr>)

MMFS-Aralık 2018

Tüm hakları saklıdır.

İçindekiler

İçindekiler.....	iii
Önsöz.....	iv
Giriş.....	v
1. Kapsam	1
2. Referanslar	1
3. Terimler, tanımlar ve kısaltmalar	1
4. Teknik olmayan keşif amacı	2
5. Teknik olmayan keşif çıktısı	3
6. ŞTA ve TETA'ların kaydedilmesine ilişkin gereklilikler.....	3
6.1. ŞTA ve TETA ölçütleri.....	3
6.2. İptal.....	5
6.3. Tüm makul çaba.....	5
6.4. Kanıta dayalı karar alma süreci	5
7. Teknik olmayan keşif yöntemleri	6
8. Bilgi kaynakları.....	8
8.1. Genel hususlar	8
8.2. Kaynakların değerlendirilmesi ve sınıflandırılması.....	8
8.3. Arazi ve yol kullanımı	9
8.4. Tehlikeli alanların alt bölümlere ayrılması.....	10
9. Keşif timine ilişkin gerekler.....	10
10. Dokümantasyon	10
11. Toplum katılımı	11
12. Hukuki sorumluluğa ilişkin sorunlar	11
13. Sorumluluklar ve yükümlülükler.....	12
13.1. Milli Mayın Faaliyet Otoritesi	12
13.2. Keşif kuruluşu	12
EK-A Referanslar	14
Değişiklik Kaydı	15

Önsöz

İnsani mayın temizleme programları için uluslararası standartlar, ilk olarak Temmuz 1996'da Danimarka'da yapılan uluslararası teknik konferansta çalışma grupları tarafından önerilmiştir. Mayın temizlemenin tüm yönleri için ölçütler belirlenmiş; standartlar önerilmiş ve "temizleme" için evrensel bir tanım üzerinde uzlaşmıştır. 1996 yılı sonlarında, Danimarka'da önerilen ilkeler, Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğündeki bir çalışma grubu tarafından geliştirilmiş ve İnsani Mayın Temizleme Faaliyetleri için Uluslararası Standartlar hazırlanmıştır. Birinci baskı, Mart 1997'de BM Mayın Eylem Servisi (UNMAS) tarafından yayımlanmıştır.

Bu ilk standartların kapsamı, başta mayın risk eğitimi ve mayın mağdurlarına yardım olmak üzere mayın faaliyetinin diğer bileşenlerini içerecek ve operasyonel usuller, uygulamalar ve normlarda yapılan değişiklikleri yansıtacak şekilde genişletilmiştir. Standartlar yeniden geliştirilmiş ve Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları (IMAS) adını almıştır.

Birleşmiş Milletler, standartların geliştirilmesi ve sürdürülmesi dâhil olmak üzere, mayın faaliyet programlarının etkili biçimde uygulanması ve teşvik edilmesinden genel olarak sorumludur. Bu bağlamda UNMAS, Birleşmiş Milletler bünyesinde, IMAS'ın geliştirilmesi ve sürdürülmesinden sorumlu olan ofistir. IMAS, Cenevre Uluslararası İnsani Mayın Temizleme Merkezi'nin desteğiyle hazırlanmıştır.

IMAS'ı hazırlama, gözden geçirme ve revize etme çalışmaları; uluslararası kuruluşlar, devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle, teknik komiteler tarafından yürütülmektedir. Her standardın en son versiyonu, teknik komite çalışmaları hakkında bilgiler ile birlikte, <http://www.mineactionstandards.org/> sitesinde bulunmaktadır. Gelişen mayın faaliyet normları ve uygulamalarını yansıtmak ve uluslararası düzenlemeler ve gereklerde meydana gelen değişiklikleri dâhil etmek amacıyla, IMAS asgari olarak üç yılda bir gözden geçirilmektedir.

1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 342 'nci maddesi kapsamında Türkiye Cumhuriyeti sınırları dâhilinde ve görevlendirilmesi halinde yurt dışında gerçekleştirilmesi planlanan insani maksatlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliğine yönelik faaliyetler ile Millî Mayın Temizleme Standartlarını hazırlamak/güncel bulundurmaktan Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM) D.Bşk.lığı sorumludur.

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan uluslararası standartlar ışığında Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) oluşturulmuştur.

Giriş

Bu standart, MMFS 07.11 Arazi İndirgeme ve 08.20 Teknik Keşif ile birlikte kullanılmalıdır.

Teknik olmayan keşif; genelde bir araziye değerlendirmek, Şüpheli ya da Teyit Edilmiş Tehlikeli Alan (ŞTA/TETA) olarak sınıflandırmak ve bununla ilgili iptal, indirgeme ya da kullanım amacıyla temizleme gibi süreçler için bir başlangıç noktası oluşturur. Bu kapsamda olası bir mayın/Harp Kalıntısı Patlayıcı (HKP) kirlenmesine ya da önceden kaydedilmiş tehlikeli alana ilişkin yeni bilgiler de derinlemesine araştırılır. Söz konusu araştırma, genelde, şüpheli alan içerisindeki mayın faaliyeti varlıkları kullanılmadan yapılır.

Teknik olmayan keşif; çoğu zaman teknik keşfe ve temizliğe kıyasla daha düşük maliyetlidir. Bununla birlikte, kirlenmiş arazinin belirlenmesi ve yönetimi ile ilgili diğer tüm faaliyetlerle karşılaştırıldığında, metrekare başına düşen en yüksek etkiye sahip olabilir.

Teknik olmayan keşif terimi, teknik olmayan tüm yöntemleri kapsar. Sahaya yapılan fiziksel ziyaretlerin yanı sıra masa başı değerlendirmeleri, tarihsel kayıtların analizi, diğer bilgi toplama işlemleri ve analiz çalışmaları da buna dâhildir. Teknik olmayan keşif sürecinin tüm bileşenleri, mayın/HKP'nin nerede bulunduğunu ya da bulunmadığını saptamaya yardımcı edebilecek bilgilerin tespit edilmesine, toplanmasına, raporlanmasına ve kullanılmasına yöneliktir. Ayrıca arazi iptali, indirgenmesi ve temizlenmesi ile ilgili karar alma süreçlerini de destekler.

Mayın/HKP kirlenmesi sorunlarını gidermek için gereken kaynaklar masraflı, kısıtlı ve değerlidir. Bu kaynakların MMFS 07.11 kapsamında tanımlanan kademeli müdahale çerçevesinde mümkün olduğunca verimli biçimde kullanılması beklenmektedir. Görev ve görevin kapsamı, güvenilir bir yöntemle ve kesin biçimde tanımlanmadan söz konusu görev için pahalı teknik varlıklar kullanılmamalıdır. Teknik olmayan keşif, teknik varlıkları kullanma kararını destekleyebilecek kanıtlar ve gerekçeler sağlamanın birincil yoludur.

Aynı zamanda, teknik olmayan keşifle, "tüm makul çaba"yla ilgili gerekler doğrultusunda arazinin iptali için yeterli kanıt da elde edilebilir. Bu standart; teknik olmayan keşif çerçevesinde "tüm makul çaba"nın ne olduğuna ilişkin rehberlik sağlamaktadır.

Arazi indirgeme sürecinin daha sonraki aşamalarının etkili ve verimli biçimde yürütülebilmesi açısından teknik olmayan keşfin en yüksek standartlara uygun olarak gerçekleştirilmesi büyük bir önem taşır. Teknik olmayan keşif etkili biçimde gerçekleştirilmediğinde, Şüpheli Tehlikeli Alanlar (ŞTA'lar) aşırı derecede artarak arazinin verimli bir biçimde kullanılmasını engeller ve teknik faaliyetin takibine yönelik gereksiz bir talep yaratır. Etkili biçimde yürütülen teknik olmayan keşif ise tehlikeli alanların doğasına ve kapsamına ilişkin acilen yanıtlanması gereken soruları yanıtlamakla kalmaz, arazi indirgeme sürecinin devam eden aşamalarının da daha verimli ve güvenilir şekilde gerçekleştirilmesine yardımcı olur.

Karar alma sürecine destek olmak amacıyla gerekli bilgilerin saptandığını, değerlendirildiğini, toplandığını ve analiz edildiğini göstermek; "tüm makul çaba" kavramı açısından kritik bir öneme sahiptir. Arazi indirgeme sürecinin ana hedefi olan kullanıcıları da dâhil olmak üzere tüm paydaşlar arasında güven tesis edilmesine dayanak sağlar.

Teknik olmayan keşif, arazi indirgeme süreci kapsamında daha sonra gerçekleştirilen faaliyetlerden de ayrı biçimde yürütülmemelidir. Teknik olmayan keşif süreçleri ve usullerinin sürekli olarak iyileştirilmesi için daha sonra tehlikeli alanlarda neler keşfedildiğine ilişkin performansın gözden geçirilmesi gerekir. Buna teknik müdahaleler sonucunda bulunan ya da bulunamayan tehlike yaratan maddelerle ilgili bilgiler ve arazinin indirgenmesinin ardından daha uzun vadeli izlemeyle elde edilen sonuçlar da dâhildir.

Teknik Olmayan Keşif

1. Kapsam

Bu standart, teknik olmayan keşfin yürütülmesine ilişkin ilkeleri belirlemekte ve rehberlik sağlamaktadır. Sürece katılan kuruluşların sorumluluk ve yükümlülükleri hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir.

2. Referanslar

Referanslar listesi EK-A'da sunulmuştur. Referanslar, bu standartta atıf yapılan ve bu standardın hükümlerinin bir parçasını oluşturan önemli dokümanlardır.

3. Terimler, tanımlar ve kısaltmalar

MMFS standartlar serisinde kullanılan tüm terim ve tanımlara ilişkin açıklamaların bulunduğu sözlük, MMFS 04.10'da sunulmaktadır.

IMAS standartlar serisinde, “-ecek (İngilizce “shall”)", “-meli (İngilizce “should”)" ve “-ebilir (İngilizce “may”)", istenen uyum derecesini belirtmek için kullanılmaktadır. Bu kullanım, ISO standartları ve kılavuzlarındaki dil ile uyumludur.

- a. “-ecek (İngilizce “shall”)", standarda uymak için uygulanacak gerekler, yöntemler veya özellikleri belirtir.
- b. “-meli (İngilizce “should”)", tercih edilen gerekler, yöntemler veya özellikleri belirtir.
- c. “-ebilir (İngilizce “may”)" ise, muhtemel bir yöntem veya hareket tarzını belirtir.

“**Arazi indirgeme**” terimi, teknik keşif veya teknik olmayan keşif ve/veya temizleme yoluyla mayın/Harp Kalınıtısı Patlayıcı (HKP) tehlikesinin mevcudiyeti ve şüphesini belirlemek, tanımlamak ve ortadan kaldırmak için gereken tüm makul çabanın uygulanması süreci demektir. "Tüm makul çaba" için ölçütler MMFO tarafından belirlenir.

“**Milli Mayın Faaliyet Otoritesi**” (MMFO) terimi, mayından etkilenen bir ülkede, mayın faaliyetini düzenleme, yönetme ve koordine etme sorumluluğu verilen, genellikle bakanlıklar arası bir komite olan devlet kurumunu ifade eder.

Not: Türkiye Cumhuriyetinde MMFO'nun yetki ve sorumlulukları Milli Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

“**Şüpheli Tehlikeli Alan (ŞTA)**” terimi, mayın/HKP'nin mevcudiyetini dolaylı olarak gösteren bulgulara dayanarak, mayın/HKP tehlikesine ilişkin makul şüphenin olduğu alanı ifade eder.

“**Teyit Edilmiş Tehlikeli Alan (TETA)**” terimi, mayın/HKP'nin mevcudiyetini kesin olarak kanıtlayan bulgulara dayanarak, mayın/HKP tehlikesinin teyit edildiği alan demektir.

“**Teknik Olmayan Keşif (TOK)**” terimi, mayın/HKP kirlenmesinin nerede mevcut olduğu ve nerede mevcut olmadığını daha iyi tanımlamak ve kanıtlar sağlamak suretiyle arazi indirgeme önceliklendirmesi ve karar süreçlerini desteklemek amacıyla, mayın/HKP kirlenmesinin mevcudiyeti, tipi, dağılımı ve çevresi hakkında, teknik müdahaleler kullanılmaksızın verilerin toplanması ve analizini ifade eder.

“**Teknik Keşif (TK)**” terimi, mayın/HKP kirlenmesinin nerede mevcut olduğu ve nerede mevcut olmadığını daha iyi tanımlamak ve kanıtlar sağlamak suretiyle arazi indirgeme önceliklendirmesi ve karar süreçlerini desteklemek amacıyla, mayın/HKP kirlenmesinin mevcudiyeti, tipi, dağılımı ve çevresi hakkında, uygun teknik müdahaleler kullanılarak verilerin toplanması ve analizini ifade eder.

“**Tüm Makul Çaba**” terimi, mayınlı alanların tespiti ve belgelenmesi ya da mayın/HKP mevcudiyeti veya şüphesinin ortadan kaldırılması için gereken, asgari kabul edilebilir çaba düzeyini tanımlar. İlave kaynakların tahsis edilmesinin, beklenen sonuçlar bakımından makul görülmeyeceği noktaya gelindiğinde, tüm makul çaba uygulanmış sayılır.

İptal Edilmiş Arazi (m²)

Bir ŞTA/TETA'nın teknik olmayan keşfini müteakip mayın/HKP kirlenmesi kanıt içermediği sonucuna ulaşılan tanımlı alandır.

İndirgenmiş Arazi (m²)

Bir ŞTA/TETA'nın teknik keşfini müteakip, mayın/HKP kirlenmesi kanıt içermediği sonucuna ulaşılan tanımlı alandır.

Temizlenmiş Arazi (m²)

Belirlenmiş bir derinlikteki tüm mayın ve HKP tehlikelerinin kaldırılması ve/veya imha edilmesi yoluyla temizlenmiş tanımlı bir alandır.

Not: Patlamamış bombacıklar da HKP'ye dâhil edilmiştir, dolayısıyla ayrıca bahsedilmemiştir.

4. Teknik olmayan keşfin amacı

Teknik olmayan keşfin genel amacı; bilgilerin/kanıtların tespit edilmesi, toplanması, analiz edilmesi ve raporlanması da dâhil olmak üzere tüm uygun ve teknik olmayan yollar kullanılarak ve saha ziyaretleri yapılarak şunları gerçekleştirmektir:

- a. ŞTA/TETA'ların tanımlanmasına ilişkin tavsiyelerde bulunmak,
- b. İptaller ve/veya iptallerin ardından gelen arazi indirgeme/temizlik işlerine dair tavsiyelerde bulunmak,
- c. Öncelik belirleme süreçlerini desteklemek ve bu sürecin ardından gelen teknik müdahalelerin etkili ve verimli biçimde planlanmasına katkıda bulunmak.

Teknik olmayan keşfin ayrıntılı hedefleri şunları içerir:

- a. Arazilerin mayın/HKP ile kirlenip kirlenmediğini değerlendirmek,
- b. Mayın/HKP'nin mevcudiyetine ilişkin dolaylı kanıtların analizi sonucunda elde edilen bulgular gerektirdiği takdirde ŞTA'ları belirlemek,
- c. Mayın/HKP'nin mevcudiyetine ilişkin doğrudan kanıtlar gerektirdiği takdirde TETA'ları belirlemek,
- ç. Mayın/HKP kirlenmesine ilişkin kanıt bulunmadığında, ŞTA/TETA'ların alanını kısmen ya da tamamen iptal etmek,
- d. Öncelik belirleme kapsamında kararlarla ilgili olabilecek sosyo-ekonomik faktörleri ve tehdit oluşturan faktörleri belirlemek,

e. Mayın/HKP mevcudiyetine ilişkin doğrudan kanıtları doğru ve kapsamlı biçimde kaydetmek,

f. Özel amaçlı teknik keşif ve temizlik gibi teknik müdahalelerin etkili ve verimli biçimde planlanmasına yardımcı olmak üzere kirlenmenin özellikleri ile dağılımı hakkında mümkün olduğunca doğru ve güvenilir bilgiler toplamak,

g. İnsanların ve hayvanların geçirdiği kazalara ya da başlarından geçen olaylara ilişkin mümkün olduğunca doğru ve güvenilir bilgiler toplamak,

ğ. Kirlenme oluştuktan sonra çevreyi değiştirmiş olabilecek fiziksel değişikliklerle ilgili bilgi toplamak (örneğin sel, rüzgâr, erozyon, toprak kayması vb. nedenlerle toprağın çökmesi gibi),

h. Sahanın fiziksel koşulları (örneğin erişim güzergâhları, bitki örtüsü, toprak, topografya, altyapı, tarım, yerel güvenlik hususları vb.) ve karar alma sürecini etkileyebilecek diğer faktörler hakkında bilgi toplamak.

Planlamacılar ve keşifçiler, gerektiği takdirde, daha sonraki teknik müdahalelerde kullanılacak yöntemler ve usuller ile toprak türleri, kirlenme düzeyleri, bitki örtüsü ve bunların ilerleme oranları üzerindeki etkileri hakkında bilgi toplamak amacıyla ŞTA/TETA'ların dışındaki sahalarda teknik varlıkları kullanmaya hazır olmalıdır.

5. Teknik olmayan keşif çıktısı

Teknik olmayan keşif sürecinin çıktıları; keşif sonucu elde edilen bulguların analizine ve operasyon sahasındaki kirlenmenin dağılımına, özelliklerine, türüne ve diğer bilgilere dayandırılmalıdır. Bu çıktılar aşağıdakileri içermelidir:

a. Raporlar: Teknik olmayan keşif faaliyetinin nasıl ve nerede yürütüldüğüne dair ayrıntıları içerir, daha sonraki planlama süreçleri için girdi sağlar, mayın/HKP mevcudiyetinin ya da şüphesinin belirlenmesine, tanımlanmasına ve ortadan kaldırılmasına yönelik "tüm makul çaba"nın ortaya konulduğuna dair kanıt oluşturur.

b. ŞTA/TETA'ların tanımlanmasına ilişkin tavsiyeler: Bu tavsiyelere, uygun olduğu durumlarda ve "tüm makul çaba" çerçevesinde gerekçelendirildiğinde hâlihazırdaki ŞTA/TETA'ların bir kısmının ya da tamamının iptali de dâhildir.

c. Daha sonraki teknik olmayan ve teknik keşif faaliyetleri için tavsiyeler: Uygun olduğu takdirde, önerilen varlık türleri ve yöntemlerine ilişkin ayrıntılar da bu kapsamdadır.

ç. Diğer otoriteler, kuruluşlar ve kurumlar tarafından analiz edilmek üzere verilen veri ve bilgiler.

Keşif sırasındaki koşullar ve diğer paydaşların ihtiyaçları farklı türlerde çıktıların sunulmasını da gerektirebilir. Teknik olmayan keşfi yöneten kişiler, keşif yapılmadan önce bu türden ilave gereklerin belirlenmesini keşfi planlama, yürütme ve dokümantasyon aşamalarına dâhil etmelidir.

6. ŞTA ve TETA'ların kaydedilmesine ilişkin gereklilikler

6.1. ŞTA ve TETA ölçütleri

ŞTA ve TETA'ları yaratma, ayrıntılandırma, farklılaştırma ve kısmen ya da tamamen iptal etmeye yönelik ölçütler açık olmalıdır. Bu ölçüt, paydaşlar arasında bir görüşme süreci sonucunda mutabakata varılarak geliştirilmelidir. Tüm paydaşlar, bu ölçütleri iyi anlamalı ve kabul etmelidir.

Ölçütler şu amaçlar doğrultusunda geliştirilmelidir:

- a. ŞTA ve TETA'ların tutarlı biçimde tanımlanmasını desteklemek,
- b. Arazi iptal, indirgeme ve temizleme süreçlerine yönelik tekdüze uygulamayı desteklemek,
- c. Arazi iptali, indirgenmesi ve temizlenmesine yönelik süreç yönetimini sadeleştirmek,
- ç. Uluslararası sözleşmelere uygunluğu belgeleme ve kanıtlama ihtiyacı olan devletler için bir çerçeve sağlamak ve mayın/HKP olaylarındaki hukuki sorumlulukla ilgili sorunların çözümüne yönelik denetlenebilir bir çerçeve sağlamak.

Bir ŞTA, mayın/HKP mevcudiyetine ilişkin dolaylı kanıtların analizi sonucunda belirlenmelidir. MMFO'lar, operasyon sahasındaki kirlenme özelliklerinin analizi çerçevesinde yerel koşulları ve durumları yansıtmaya yönelik ölçütler üzerinde mutabık olmalıdır. Dolaylı kanıtlar, bunlarla sınırlı olmamak üzere, aşağıdakileri içerebilir:

- a. Kullanılmayan, potansiyel olarak üretken arazi,
- b. Yerel nüfus/eski muhariplerden sözlü raporlar,
- c. Kayıtların güvenilirliğinin tereddüde açık olduğu veya değerlendirilmediği durumlarda mayın/HKP kayıtları,
- ç. Bilinen diğer kirlenmiş alanlar, taktikler ve tarihi kaynakların analizi,
- d. Eski muharebe sahaları,
- e. Kirlenme mevcudiyetine dair doğrudan kanıtla desteklenmeyen önceki keşiflerden kanıtlar,
- f. Olayın yerinin doğru biçimde belirlenemediği mayın/HKP kazaları veya olayları.

Bir TETA, mayın/HKP mevcudiyetine ilişkin doğrudan kanıtlar temelinde belirlenmelidir. MMFO'lar, operasyon sahasındaki kirlenme özelliklerinin analizi çerçevesinde yerel koşulları ve durumları yansıtmaya yönelik ölçütler üzerinde mutabık olmalıdır. Doğrudan kanıtlar, bunlarla sınırlı olmamak üzere, aşağıdakileri içerebilir:

- a. Önceki operasyonlar sırasında güvenilirliği onaylanmış mayın/HKP kayıtları,
- b. Mayın/HKP, mayın/HKP parçaları, bombacıkları veya kraterlerin görsel olarak gözlemlenmesi,
- c. Yangınlar sırasında ortaya çıkan veya hayvanların neden olduğu infilaklar,
- ç. Kirlenme ile ilgili mayın işaretleri, çitler, yardımcı teçhizat (kutular, metal kapsüller vb.),
- d. Olayın yerinin doğru biçimde belirlenebildiği mayın/HKP kazaları veya olayları.

Bir TETA sadece mayın/HKP kirlenmesine ilişkin doğrudan kanıtın bulunduğu durumlarda oluşturulmalıdır.

Tehlike türleri, çeşitli kanıtlara duyulan güven ve daha sonraki planlama-karar alma süreçleriyle ilgili olası farklılıkları yansıtmak üzere ŞTA ve TETA'lar kendi içlerinde alt sınıflara ya da dâhili bölgelere de ayrılabilir.

Sınırlar, eldeki kanıtlara dayanılarak mümkün olduğunca açık ve isabetli bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

6.2. İptal

Teknik olmayan keşif yoluyla bir araziyi iptal etmek için gereken koşul; teknik olmayan keşif de dâhil olmak üzere “tüm makul çaba”nın yapılmış olması ve arazide mayın/HKP kirlenmesine ilişkin bir kanıt olmadığının yüksek düzeyde güvenle ispat edilebilmesidir. Kanıt bulunmamasının bir iptal gerekçesi olarak kabul edilmesi için; bir kirlenme mevcut olmuş olsaydı, harcanan çabaların arazide bir kanıt tespit etmek için yeterli olacağını göstermek gerekir.

6.3. Tüm makul çaba

“Tüm makul çaba” terimi pek çok endüstride ve hukuki sistemde geniş çaplı olarak kullanılmaktadır. Bu terim bir sistemdeki çıktıda istenen güven düzeyine ulaşabilmek için sarf edilmesi gereken çaba seviyesini ifade etmektedir.

Araziye uygulanan tek faaliyet, teknik olmayan keşif olabilir ya da teknik olmayan keşif, arazi indirgeme sürecinde gerçekleştirilen bir dizi faaliyet içerisinde yer alabilir. Mayın/HKP mevcudiyetinin ya da şüphesinin tespit edilmesi, tanımlanması ve ortadan kaldırılmasına yönelik “tüm makul çaba”nın harcadığını gösterme gereğinin yerine getirilmesi için, teknik olmayan keşif kapsamında “tüm makul çaba” yaklaşımı, sadece bu konudaki çalışmalara değil; arazi indirgeme süreciyle ilgili tüm diğer çalışmalara da uygulanmalıdır.

Teknik olmayan keşif çalışmalarına dâhil edilmesi beklenen çaba örneklerinden bazıları şunlardır:

- a. Operasyon sahasındaki kirlenmenin doğasını ve özelliklerini anlamak için girişimlerde bulunmak,
- b. İlgili tüm bilgi kaynaklarını tespit etmek ve bu kaynaklara ulaşmak (Mümkün olduğu takdirde buna tarihsel kayıtlar, eski muharıpler, mayından etkilenmiş halklar ve sahadaki yerleri de dâhildir.),
- c. Sahadaki bilgi toplama çalışmalarının yetkin ve akredite keşif timleri tarafından planlandığını ve yürütüldüğünü göstermek (bu ekiplerin kadınlar, kız çocukları, erkek çocukları ve erkekler de dâhil olmak üzere tüm bilgi kaynaklarına ulaşma kapasitesinin bulunması da gerekir),
- ç. Karar alma sürecini desteklemeye yönelik tüm uygun yolları kullanarak bilgileri analiz etmek,
- d. Mevcut tüm bilgilerin gözden geçirilmesi ve analiz edilmesi kapsamında yetkin ve yetkili kişilerin görüşlerini almak ve teknik olmayan keşif süreciyle ilişkili kişi, teçhizat, usuller ve bilgilerle ilgili olarak uygun kalite yönetimi yaklaşımlarını uygulamak.

“Tüm makul çaba”nın uygulanması; planlama, operasyon, değerlendirme ve karar alma süreçlerinin tüm yönlerini kapsayan bütünlüklü bir sisteme dayanır. Tüm yönlerde çaba harcanmaksızın yalnız tek yönde çaba harcanması, “tüm makul çaba” gereğinin yerine getirilmesi için tek başına yeterli olmayabilir.

MMFS 07.11’de “**tüm makul çaba**” kavramı daha ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır.

6.4. Kanıta dayalı karar alma süreci

ŞTA ve TETA’ların belirlenmesine ve arazi indirgeme sürecinin verimli ve etkili biçimde yürütülmesine ilişkin kararlar, mevcut kanıtlar temelinde alınmalıdır. Eldeki kanıtların kalitesi, miktarı ve özellikleri, kararların kalitesini ve güvenilirliğini büyük ölçüde etkiler.

Mayın/HKP programlarında yer alan otoriteler, kurumlar, kuruluşlar ve bireyler tüm kanıt kaynaklarını dikkate almalıdır. Bu kanıt kaynaklarından bazıları şunlardır:

- a. Operasyon sahasında mevcut kirlenme türleri, bunların kullanımıyla ilgili taktikler, zamanın sahadaki kirlenme koşulları, dağılımı ve kirlenmenin keşfedilirliği üzerindeki etkisi hakkındaki kanıtlar,
- b. Masa başındaki değerlendirmeler de dâhil olmak üzere teknik olmayan keşifler sırasında toplanan kanıtlar,
- c. Diğer sahalarda ve alanlardaki keşif ve temizlik operasyonları sırasında tespit edilen bulgularla ilgili kanıtlar,
- ç. Farklı bilgi kaynaklarının güvenilirliğine ilişkin kanıtlar,
- d. Diğer keşiflerden elde edilen bulgular ve tavsiyeler ile daha sonra teknik müdahaleler sırasında keşfedilen bulgular arasındaki ilişkiye dair kanıtlar,
- e. Daha önce iptal edilmiş, indirgenmiş ya da temizlenmiş arazilerdeki kazalara ve olaylara ilişkin kanıtlar,
- f. Mayın/HKP programlarıyla ilişkili süreçler ve bunların ürünlerine ilişkin kalite yönetim sistemlerinden elde edilen kanıtlar ve arazilerin indirgenmesine ilişkin programların izlenmesine ve değerlendirilmesine ilişkin kanıtlar (teknik olmayan keşif ile elde edilen kanıtlar da dâhil).

Karar alma sürecini desteklemek için faydalanılan verilerin kullanılması belgelenmelidir. Dokümantasyon ile genelde arazi indirgeme sürecine, özeldir ise teknik olmayan keşiflere ilişkin güven tesis edilmeli ve bu güven korunmalıdır. Bu türden kanıtlar, hukuki sorumluluklarla ilgili soruşturmaları desteklemek üzere hazırda bulundurulmalıdır.

7. Teknik olmayan keşif yöntemleri

Teknik olmayan keşif; operasyon sahasındaki kirlenmenin türü, doğası ve özelliklerine ilişkin güncel bilgiler edinme kapsamında yürütülmelidir.

Kirlenmeyle ilgili bilgilerin, kirlenmeye yönelik müdahalelerin etkililiği ve verimliliği hakkındaki analiz, devam eden bir süreç olmalıdır. Güncellenmiş bilgiler, erişilebilir olduğu andan itibaren, analiz süreçlerine dâhil edilmeli ve geliştirilmiş analiz, ilgili paydaşlara dağıtılmalıdır. Verileri analiz etme sorumluluğu bulunan otoriteler, kurumlar ve kuruluşlar, teknik olmayan keşiften sorumlu kuruluşların güncel bilgilere erişebilmelerini sağlamalıdır.

Masa başı çalışmaları için de ilgili tüm veri kaynakları kullanılmalıdır. Bu kaynaklara; tarihsel kayıtlar, polis, askeriye, hastaneler, yerel yetkililer, toprak sahipleri ve diğer sahalardan ve görevlerden elde edilen verilerin analiz sonuçları da dâhildir. Bilgiler değerlendirilmeli ve sınıflandırılmalı, uygun olduğu takdirde alana/sahaya ilişkin kanıtların analizi için kullanılmalıdır.

Bu tür bilgilerin saptanması, değerlendirilmesi ve kullanılması, "tüm makul çaba" uygulamasının bir parçasıdır. Masa başı çalışmaları, alan veya sahaya ilişkin koşullara özel olmalıdır.

Teknik olmayan keşif planlama çalışmaları asgari düzeyde şunları gerektirmektedir:

- a. Teknik olmayan keşif ile ilgili kavram, ölçüt, politika ve usullerin MMFO tarafından onaylandığı şekilde gözden geçirilmesi,

b. Masa başı değerlendirmelerinin sonuçları da dâhil olmak üzere alanla ilgili tüm mevcut bilgilerin gözden geçirilmesi,

c. Sahaya ya da koşullara özel ilave gereklerle birlikte, MMFS tarafından tanımlandığı şekliyle, bilgi toplama gereklerinin teyit edilmesi,

ç. Keşfe ilişkin gereklerin değerlendirilerek belirli kaynaklara, becerilere ve kapasitelere duyulan ihtiyacın hesaba katılması (kadınlar, kız çocukları, erkek çocukları ve erkekler de dâhil olmak üzere ilgili tüm bilgi kaynaklarına erişme kapasitesi de dâhil),

d. Keşfin ilave güvenlik önlemleri gerektiren yönleri varsa bunların tespit edilmesi ve keşif için uygun ve etkili bir yöntem geliştirilmesi.

Keşifçilerin öznel beyanlarda bulunmasını önlemek, nesnel kanıtlar toplanmasını teşvik etmek, belirli güvenlik, bilgi ve kalite gereklerinin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla keşif usulleri geliştirilmelidir.

Teknik olmayan keşif sırasında, bulguların ışığında veya diğer kaynaklardan önemli ek bilgiler elde edildiğinde sıkça gözden geçirme yapılmalıdır. Özellikle teknik olmayan bir keşif planının geliştirilmesinde kullanılan değerlendirmelerden ve varsayımlardan herhangi birinde bir değişikliğe işaret eden herhangi bir yeni bilgi mevcut olduğunda, gözden geçirmeler yapılmalıdır. Bu değerlendirmeler sonucunda teknik olmayan keşif planında değişiklikler yapıldığı takdirde, bunlar da değişikliklerin gerekçeleriyle birlikte belgelenmelidir.

Karar alma sürecini desteklemek üzere, bilgiler çeşitli bilgi kaynaklarından toplanmalı, çapraz referanslama ile doğrulanmalı ve sınıflandırılmalıdır. Tehlikeli alanlarla ilgili kesin kararların alınmasına yetecek kadar bilgi toplanmadığı durumlarda, yöneticiler, teknik olmayan keşifler ya da teknik keşifler yoluyla ilave bilgi edinmenin mümkün olup olmadığını göz önünde bulundurmalıdır. ŞTA/TETA'lar, eksik bilgiler temelinde değil, dolaylı ya da doğrudan kanıtlar temelinde belirlenmelidir. Yeni bilgileri reddetme ya da mevcut alanlardaki faaliyetleri iptal etme konusundaki tavsiyeler, sadece mayın/HKP'nin mevcudiyetine ilişkin şüphenin belirlenmesine, tanımlanmasına ve ortadan kaldırılmasına yönelik "tüm makul çaba" uygulandıktan sonra yapılmalıdır.

Veriler ve bilgiler; MMFS'de belirtilmiş formatlar kullanılarak ve alan/sahaya özel ilave gerekler hesaba katılarak toplanmalıdır. Keşif kuruluşları; teknik olmayan keşifler, bilgi toplama, kaydetme ve raporlama ile ilgili olarak uygun kalite yönetim süreçleri oluşturmalı ve uygulamalıdır. Keşif tamamlandıktan sonra ilgili veritabanlarına girişlerin yapılması için raporlar belirtilen otoriteye ya da kuruma gönderilmelidir.

Veritabanı yöneticileri; veriler veritabanına resmen kabul edilmeden önce keşif timi liderlerine ve yöneticilere haritalar da dâhil olmak üzere veritabanı girişlerinin kopyalarını iletmelidir. Bir tutarsızlık, hata ya da uyumsuzluk fark edildiği takdirde bunlar rapor dağıtılmadan önce çözümlenmelidir. Bunlarla ilgili düzeltici ve önleyici faaliyetler de resmi olarak belgelenen bir süreç kapsamında yürütülmelidir.

Teknik olmayan keşifle ilgili herhangi bir işaretleme ya da tel çitle çevirme çalışması MMFS 08.40'da belirtilen gereklere uygun biçimde yapılmalıdır.

Teknik olmayan keşfin ardından temizlik de dâhil olmak üzere sahada yürütülen teknik müdahalelerin sonuçları, teknik olmayan keşfe ilişkin kalite analizinin temel bileşeni olarak kullanılmalı ve süreçlerin sürekli iyileştirilebilmesi için kullanıma sunulmalıdır.

İptal, indirgeme ya da temizlik işlemlerinin ardından elde edilen arazi izleme sonuçları; teknik olmayan keşfin etkinliğini değerlendirmek, iyileştirilebilecek alanları saptamak ve arazi indirgeme süreci çerçevesinde teknik olmayan keşfe duyulan güveni muhafaza etmek için kullanılmalıdır.

8. Bilgi kaynakları

8.1. Genel hususlar

Keşif kuruluşları, tüm ilgili kanıt kaynaklarının tespit edilmesini ve bilgilerin bu kaynaklardan düzgün biçimde toplanarak kaydedilmesini sağlamalıdır.

Keşif, olası bir mayın/HKP kirlenmesiyle ilgili özel bilgileri olan kadınlar ve erkeklerle görüşmeler yürütülecek şekilde yapılandırılmalıdır. Uygun olduğu durumlarda haneler, aile grupları, bilgi veren kadınlar ve çocuklar ile ayrı toplantılar düzenlenmelidir. Zira bu grupların kadın erkek karışık grup toplantılarına katılmalarına izin verilmeyebilmektedir.

Önceden bilgi alınan kişileri yeni alanlar hakkında da bilgi almak için tekrar tekrar ziyaret etmek, "keşif yorgunluğuna" yol açabilir. Keşif bilgilerinin faydaları göz önünde tutularak bu tür sorunların çözümüne ilişkin önlemler, sistematik bilgi toplama planlarına eklenmelidir.

8.2. Kaynakların değerlendirilmesi ve sınıflandırılması

Kanıtla dayalı bilgi kaynağı değerlendirmesi, aşağıdaki temeller çerçevesinde gerçekleştirilmelidir:

- a. Ülkede/bölgede ve diğer ülkelerdeki teknik olmayan operasyonlar sırasında kazanılan ilgili deneyimler,
- b. Çeşitli bilgi kaynaklarından elde edilen bilgilerin raporlanması ve saklanmasıyla ilgili tarihsel, sosyal, ekonomik ve kültürel faktörlere ilişkin bir kavrayış,
- c. Çeşitli bilgi kaynakları arasında karşılaştırmalar,
- ç. Daha sonraki teknik müdahaleler sırasında (böyle müdahaleler yapıldığı takdirde) elde edilen kanıtlar ile alınan bilgiler arasında karşılaştırmalar,
- d. İptal, indirgeme ya da temizlik işlemlerinden elde edilen sonuçlar ışığında bilgi kaynaklarının gözden geçirilmesi ve yerel durumlara ve koşullara özel diğer türde bilgiler.

Otoriteler, kurumlar ve kuruluşlar farklı bilgi kaynaklarına ilişkin sınıflandırma sistemleri geliştirmeyi tercih ettikleri takdirde, bunu öznel yargılardan ziyade nesnel kanıtlar temelinde yapmalıdır.

Sınıflandırma sistemleri uygun aralıklarla gözden geçirilmeli ve ilgili kaynaklardan elde edilen kanıtlara ilişkin güncel analiz sonuçlarını yansıtmasını sağlanmalıdır.

Sınıflandırma sistemleri oluşturulurken aşağıdaki genel sınıflandırmalar göz önünde tutulmalıdır:

- a. Mayın/HKP mevcudiyetine ilişkin keşif timi üyeleri tarafından gözlemlenen ve kaydedilen dolaylı fiziksel kanıtlar,
- b. Mayın/HKP mevcudiyetine ilişkin keşif timi üyeleri tarafından gözlemlenen ve kaydedilen doğrudan fiziksel kanıtlar,
- c. Tarihsel kaynaklardan ve kayıtlardan elde edilen bilgiler (Bu bilgilerin güvenilir ve doğru olduğu, diğer alanlar veya sahalardan elde edilen doğrudan kanıtlarla karşılaştırılarak gösterilmelidir.),
- ç. İlk elden bilgi sunan kişi ve kurumlardan elde edilen bilgiler (Bu bilgi kaynaklarına mayından etkilenmiş topluluklardan erkekler, kadınlar ve çocuklar, askerler, polisler, mayın mağdurları ve mayın yerleştirilmesini ya da kazalarını gözlemleyen diğer kişiler vb. de dâhildir.),

d. İkinci elden bilgi sunan kişi ve kurumlardan elde edilen bilgiler (Bu bilgi kaynakları; mayın/HKP'nin yerleştirilmesine ya da konuşlandırılmasına/kullanılmasına doğrudan katılmasalar da veya bu türden faaliyetleri gözlemleseler de ilk elden bilgi sunan kaynaklardan tehlike hakkında bilgi edinmiş olabilirler.),

e. Güvenilirliği ve doğruluğu değerlendirilmemiş veya değerlendirmenin güvensizlik veya hata gösterdiği durumlarda tarihsel kaynaklardan ve kayıtlardan elde edilen bilgiler,

f. İlk el kaynaklar kadar güvenli olmayan diğer taraflarca tehlikesinden bahsedilmiş, mayın/HKP'nin döşenmesi veya konuşlandırılmasında/kullanılmasında rol almayan veya katılmayan diğer kişi veya kurumlardan alınan bilgiler.

Genelde doğrudan kanıtlar dolaylı kanıtlara, ilk elden kanıtlar ikinci elden kanıtlara ya da resmi olmayan kanıtlara kıyasla daha güvenilir kabul edilmekte ve bu şekilde sınıflandırılabilir. Genelde doğrudan kanıtlar dolaylı kanıtlara, ilk elden kanıtlar ikinci elden kanıtlara ya da resmi olmayan kanıtlara kıyasla daha güvenilir kabul edilmekte ve bu şekilde sınıflandırılabilir.

Diğer sınıflandırmalar; yerel koşullara ve durumlara daha verimli ve etkili biçimde müdahale etme olanağı sunduğu takdirde otoriteler, kurumlar ve kuruluşlar bunları da kullanmalıdır.

Otoriteler, kurumlar ve kuruluşlar; teknik müdahaleler ve arazi izleme çalışmaları sonucunda elde edilen doğrudan kanıtlarla kıyaslamalar yaparak bilgi kalitesini kontrol etmek için her fırsatı kullanmalıdır. Bu kontrollerin sonuçları da sınıflandırma sistemleri gözden geçirilirken hesaba katılmalıdır.

8.3. Arazi ve yol kullanımı

Bir arazinin ya da yolun yerel halk tarafından kullanılıyor olması, yeni bilgiler gözden geçirilirken ya da mevcut tehlikeli alanların tamamının ya da bir kısmının iptali söz konusu olduğunda hesaba katılabilecek bir faktördür.

Bu türden bilgiyle bağlantılı güven düzeyi değerlendirilirken, sistematik bir yaklaşım benimsenmeli ve şunlar hesaba katılmalıdır:

a. Bölgedeki diğer yerlerde, özellikle de yakın çevrede bulunan bir kirliliğin dağılımına, doğasına ve türüne ilişkin bir kavrayış,

b. Hangi yolun/arazinin değerlendirildiğinin, hangisinin kullanılıp hangisinin kullanmadığının açık ve kesin biçimde belirlenmesi,

c. Arazinin ya da yolun nasıl kullanıldığı (varsa kazıcı/toprağa girmeli faaliyetlerin derinliğine ilişkin bilgiler, insan ve makine trafiğinin yoğunluğu ve sıklığı da dâhil),

ç. Yolun ya da arazinin ne kadar süredir kullanımda olduğu, faaliyetin farklı zamanlarda, farklı sıklıklarda ve yoğunluklarda gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği,

d. Benzer bir değerlendirmeye tabi tutulmuş diğer alanlarda izleme çalışmalarından elde edilen sonuçlar.

Faydalı ve gerekli olduğu durumlarda, alanda farklı şekillerde kullanılan ya da farklı kullanım geçmişleri olan yerler tespit edilerek alt alanlar ya da ikincil alanlar belirlenmelidir.

8.4. Tehlikeli alanların alt bölümlere ayrılması

Aşağıdaki hususları daha iyi tespit etmek, tanımlamak ve açıklamak amacıyla ve faydalı olduğu takdirde tehlikeli alanlar (ŞTA/TETA) alt bölümlere ayrılmalıdır:

- a. Farklı kirlenme türlerinin ya da kirlenme türü kombinasyonlarının mevcudiyeti,
- b. Bilgi kaynaklarının ve kanıtların analiziyle ilgili farklı güven düzeyleri,
- c. Farklı teknik varlık türlerine ve/veya yöntemlerine uygun alanlar.

Tehlikeli alanlar; yeterli ölçüde ayrıntıya yer verilerek, gerektiğinde alt bölümleriyle birlikte, belirlenmeli ve açıklanmalıdır. Daha sonra teknik ve teknik olmayan çalışmaların yürütülmesine yönelik kaynak tahsisinin etkili ve verimli olmasına, dolayısıyla da üretken kullanım için arazinin temizlenmesine ve/veya indirgenmesine ya da iptaline ilişkin kararların doğru ve güvenilir olmasına yardımcı olmak için bu gereklidir.

Özel amaçlı teknik keşif planlanmasına destek olmak ve rehberlik sağlamak üzere alt bölümler kullanılmalıdır.

Teknik müdahaleler sırasında elde edilen yeni kanıtlar ışığında alt bölümler tekrar gözden geçirilmelidir.

9. Keşif timine ilişkin gerekler

Teknik olmayan keşif, yetkin personel tarafından, uygun (gerektiğinde akredite edilen) teçhizat kullanılarak, mevcut güvenlik ve operasyonel standartlara uygun olarak ve MMFS'nin gereklerini karşılayan onaylanmış yöntemlere göre yapılmalıdır.

Teknik olmayan keşif timleri, teknik olmayan çalışmayı verimli ve etkili biçimde yürütebilmek ve özellikle de yerel makamlar, ilgili diğer taraflar ve tüm bilgi kaynaklarıyla (kadınlar, erkekler, kız ve erkek çocukları da dâhil olmak üzere) iletişim kurabilmek için yeterli kaynak, beceri, bilgi ve yeteneklere sahip olmalıdır.

Teknik olmayan keşif operasyonları dâhili ve harici Kalite Yönetimi'ne tabi olmalıdır. Bu konuyla ilgili olarak MMFS 07.40'da daha ayrıntılı bilgi verilmektedir.

10. Dokümantasyon

Teknik olmayan keşif timlerinin topladığı, kaydettiği ve raporladığı bilgiler, arazi indirgeme sürecinin temel bileşenlerinden biridir. Teknik olmayan keşif sırasında toplanan veriler ya da bilgiler yeterince kaliteli değilse ya da kaliteli veriler kötü biçimde kaydedildiyse ve raporlandıysa, arazi indirgeme süreci de verimsiz olacaktır. Bu da paydaşlar nezdinde itibar kaybına neden olabilir.

Otoriteler, kurumlar ve kuruluşlar; teknik olmayan keşfe ilişkin dokümantasyonun kaliteye ilişkin gerekleri yerine getirmesini ve elde edilen bilginin kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamasını sağlamalıdır. Teknik olmayan keşfe ilişkin bilgilerin toplanması, kaydedilmesi, raporlanması ve analiziyle ilgili olarak uygun kalite yönetimi sistemleri (Kalite Güvence ve Kalite Kontrol de dâhil) kurulmalı ve uygulanmalıdır. Teknik olmayan keşif verilerinin, bilgilerinin ve belgelerinin kalitesiyle ilişkili herhangi bir sorunla karşılaşıldığında bu sorun derinlemesine araştırılmalı, gerekli düzeltici ve önleyici eylemler uygulanmalıdır.

Teknik olmayan keşif sırasında kullanılacak raporların formatı MMFS'de tanımlanmalıdır. Raporla, keşif süresince alınan kararlar, bu kararlara temel teşkil eden kanıtlarla birlikte yer almalı ve açıklanmalıdır. Teknik bir keşif sonucu elde edilen kanıtlar da keşif raporunda özetlenebilir, fakat tüm ham veriler/kanıtlar uygun otorite tarafından saklanmalı ve korunmalıdır.

Bilgiler sistematik biçimde toplanmalı ve kaydedilmelidir. Mümkün olduğu takdirde, kanıtlanmış CBS ve bilgi yönetim sistemleri ile standarttan faydalanılmalıdır. Bilgi yönetimine ilişkin rehberlik MMFS 05.10'da bulunmaktadır.

Tavsiye edilen ŞTA/TETA sınırlarını göstermek, yer ölçme işaretleyicileri ve tehlike işaretleme sisteminin yerlerini belirlemek ve konumlandırmak için konum haritaları kullanılmalıdır. Planlamacılara, analistlere ve karar alıcılara yardımcı olabilecek diğer bilgiler de rapora eklenmelidir. Bilgiler elektronik olarak kaydedilmeli ya da topografik bir harita, bir uydu görüntüsü veya bir iz üzerinde işaretlenmelidir. Topografik haritalar mevcut değilse bilgiler yerel olarak üretilmiş haritalar üzerine kaydedilmelidir. Ayrıntılı haritalar mayın/HKP kirlenmesine ilişkin doğrudan kanıtların yerini ve diğer önemli özellikleri göstermelidir.

Teknik olmayan keşif sırasında kaydedilen bilgiler; teknik keşif, temizlik ya da arazi indirgeme çalışmalarını gerçekleştirecek kuruluşlara devir-teslim için gereken dokümantasyonun bir parçasını oluşturmalıdır. Bilgi veren belli başlı kişilerin ad ve soyadları, yaşları, cinsiyetleri, randevu bilgileri ve imzaları da kaydedilmelidir.

Teknik olmayan keşif timlerine, kendi keşif çalışmalarının sonuçlarını, daha sonraki teknik müdahaleler ya da temizlik faaliyetlerinden elde edilen bilgilerle karşılaştırma fırsatı verilmelidir.

11. Toplum katılımı

Arazinin devirden sonra kullanılmasını sağlamak için, hem kadınlar hem de erkekleri içeren yerel katılımın, arazi indirgeme sürecinin başlıca aşamalarına eksiksiz dâhil edilmesi sağlanmalıdır. Şüpheli alanda ya şüpheli alana yakın yerlerde yaşayan ya da çalışan erkekler, kadınlar ve çocuklar ile gerektiğinde arazi sahipleri de bu sürece dâhil edilmelidir.

İptal, indirgeme ya da temizlik çalışmalarından sonra araziye izlemek üzere bir süreç oluşturulmalıdır. İzleme çalışmaları; çeşitli taraflar arasında mutabakata varılarak düzgün biçimde planlanmalıdır. Bu çalışmalar, daha sonrasında herhangi bir mayın/HKP kazasının olması durumunda hukuki sorumluluklara ve arazinin statüsüne ilişkin hususları açıklığa kavuşturmaya ve iptalin yerel hayat üzerindeki etkisini ölçmeye yardımcı olmalıdır.

12. Hukuki sorumluluğa ilişkin sorunlar

Hukuki sorumluluklara ilişkin algılar; arazi indirgeme süreçleriyle ilgili kararlılığı (bu kararlara teknik olmayan keşif vasıtasıyla arazinin iptali de dâhildir) büyük ölçüde etkiler. "Tüm makul çaba" yaklaşımı uygulanarak mayın/HKP mevcudiyetinin ve bu konudaki şüphelerin belirlenmesi, tanımlanması ve ortadan kaldırılmasına yönelik şeffaf, belgeye ve kanıta dayalı bir yaklaşım benimsenmelidir. Böyle bir yaklaşım, hukuki sorumluluklarla ilgili belli başlı sorunları ele almayı sağlar, paydaşlar arasında güven yaratır ve etkili karar alma mekanizmalarını teşvik eder.

MMFO, teknik olmayan keşif aracılığıyla arazi iptaliyle ilgili olduğu ölçüde hukuki sorumluluğa ilişkin meselelerin ve arazinin indirgenmesiyle ilgili diğer hususların mevzuatta, politikalarda, standartlarda ve uygun olan diğer belgelerde ele alınmasını sağlar.

Bu standartta hukuki sorumlulukla ilgili sorunların çözümlenmesine yönelik koşullar belirlenmemektedir. Bununla birlikte, genel hukuki sorumluluk ilkeleri MMFS 07.11'de özetlenmektedir.

13. Sorumluluklar ve yükümlülükler

13.1. Milli Mayın Faaliyet Otoritesi

MMFO şunları yapar:

- a. Arazi indirgeme politikasına uygun olarak, teknik olmayan keşfe ilişkin milli standartlar geliştirmek,
- b. Kuruluşları teknik olmayan keşif yapmaları için akredite etmek,
- c. Aşağıdakiler de dâhil olmak üzere teknik olmayan keşif için standartlar ve rehber ilkeler hazırlamak ve yayımlamak:
  - (1) Teknik olmayan keşif anlaşmaları ve sözleşmeleriyle ilgili olarak uygulanacak kalite yönetimi,
  - (2) Teknik olmayan keşfe ilişkin dokümantasyon,
  - (3) Pozisyonel verilerin doğruluğuna ilişkin gerekler.
- ç. Teknik olmayan keşif süreci kapsamında toplanan verileri; kirlenmenin özelliklerini, kapsamını ve dağılımını daha iyi anlamak, görev emirleri hazırlamak ve yıllık çalışma programları oluşturmak için kullanmak,
- d. Keşif/temizlik operatörleri, teknik olmayan keşif çalışmalarını yürüten bireyler ve yerel halk arasındaki hukuki sorumluluk sorunlarını ulusal mevzuata uygun biçimde tanımlamak ve teknik olmayan keşif vasıtasıyla arazi indirgeme çıktılarının kalitesini izlemek.

Milli Mayın Faaliyet Otoriteleri, teknik olmayan keşif aracılığıyla, önceden şüpheli arazi olarak kaydedilen arazilerin iptaline ya da yeni bilgilerin reddedilmesine yönelik özel ölçütler de belirlemelidir. Uyulması gereken ölçütler konusunda ana paydaşlar arasında bir mutabakata varılmalıdır. Bu paydaşlara; teknik olmayan keşif sürecini yürüten kuruluş ve bireyler, MMFO ve araziyi teslim almaktan sorumlu olan yerel topluluk (bir birey ya da yerel yönetim temsilcisi de olabilir) da dâhildir.

13.2. Keşif kuruluşu

Teknik olmayan keşfi yürüten kuruluş şunları yapar:

- a. Teknik olmayan keşif faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere akreditasyon almak [MMFO'dan (Mayın Faaliyet Merkezinden) veya eşdeğer kurumlardan],
- b. Teknik olmayan keşif konusundaki milli standartları uygulamak (Milli standartların olmadığı durumlarda, kuruluş MMFS'yi veya kendi sözleşmeleri veya anlaşmalarında belirtilen standartları uygular.),
- c. Teknik olmayan keşfin uygulanması için Standart Uygulama Talimatları (SUT) geliştirmek,
- ç. Teknik olmayan keşif dokümantasyonu için gereken bilgileri toplamak,
- d. Uygulanabilir olduğu yerde, değerlendirilen sahaların takip faaliyetleri gerçekleştiren kuruluşlara resmi devrini gerçekleştirmek,
- e. MMFO (Milli Mayın Faaliyet Merkezi) veya eşdeğer kurumlar tarafından belirtilen dokümantasyonu muhafaza etmek ve erişime sunmak,

f. Teknik olmayan keşiflerle ilgili tüm kararlar alınırken, mayından etkilenmiş topluluklardaki kadınlara ve erkeklere gerektiği şekilde danışmak ve alıcılardan raporların kalitesi, zamanındalığı ve içeriği hakkında geribildirim almak.

EKİ :

EK-A (Referanslar)

EK-A Referanslar

Aşağıdaki dokümanlar, bu metinde atıf yoluyla bu standardın bir parçası haline gelen hükümler içermektedir. Tarih taşıyan referanslar için, bu yayımların sonraki değişiklikleri veya revizyonları geçerli değildir. Ancak, standardın bu bölümüne dayalı olan anlaşmaların tarafları, aşağıda belirtilen dokümanların en son versiyonlarını uygulama imkânlarını araştırmaya teşvik edilmektedir. Tarih taşımayan referanslar için, atıf yapılan dokümanın en son baskısı geçerlidir. ISO ve IEC üyeleri, hâlihazırda yürürlükte olan ISO ve EN sicil kütüklerini muhafaza etmektedir.

- a. MMFS 04.10 Mayın Faaliyet Terim, Tanım ve Kısaltmaları Sözlüğü,
- b. MMFS 07.30 Mayın Faaliyet Kuruluşlarının Akreditasyonu,
- c. MMFS 07.40 Mayın Faaliyet Kuruluşlarının İzlenmesi,
- ç. MMFS 08.10 Teknik Olmayan Keşif,
- d. MMFS 08.20 Teknik Keşif,
- e. MMFS 09.10 Temizlik Gereklere,
- f. MMFS 09.11 Muharebe Sahası Temizliği,
- g. MMFS 05.10 Mayın Faaliyeti Bilgi Yönetimi,
- ğ. MMFS 08.30 Temizlik Sonrası Dokümantasyon,
- h. MMFS 08.40 Mayın ve HKP Tehlikelerinin İşaretlenmesi,
- ı. MMFS 09.50 Mekanik Mayın Temizleme.

Bu referansların en son versiyonu/baskısı kullanılmalıdır. MAFAM, bu standartta kullanılan tüm referansların kopyalarını muhafaza etmektedir. MMFS standartlarının en son versiyonu/baskısına ilişkin sicil kütüğü MAFAM tarafından tutulmaktadır. <http://mafam.msb.gov.tr> adresinde bulunan MMFS İnternet sitesinden erişilebilir. MMFO, işverenler ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlar, mayın faaliyet programlarına başlamadan önce bunların kopyalarını elde etmelidir.

